

03.07.2023

Dnro 4685/03.04.04.04.16/2022

Asia Asemakaavan muutosta koskeva valitus

Valittaja Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys – Helsingförstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry

Päätös, josta valitetaan**Espoon kaupunginvaltuusto 22.8.2022 § 103**

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt Espoon 91. kaupunginosaan (Ämmässuo) sijoittuvan Ämmässuon tuulivoimalan asemakaavan muutoksen piirustuksen numero 7403 mukaisena. Asemakaavan muutos mahdollistaa yhden tuulivoimalan rakentamisen Ämmässuon alueelle.

Valituksessa esitetyt vaatimukset

Kaupunginvaltuuston päätös on kumottava.

Ämmässuo ei sovellu tuulivoimatuotantoon sen todennäköisesti merkittävien linnustovaikutusten vuoksi. Tuulivoimalahankkeesta linnustolle aiheutuvia vaikutuksia ei ole arvioitu asianmukaisesti. Asemakaava ei perustu maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin.

Puutteet selvityksissä liittyvät tuulivoimarakentamisen suorien vaikutusten eli törmäyskuolleisuuden ja törmäysriskin arviointiin (Ympäristöministeriön ohje: Linnustovaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa. Suomen ympäristö 6/2016) ensisijaisesti alueella liikkuvien lokkilintujen ja petolintujen osalta. Keskeiset puutteet ovat: 1) Riittäviä maastoselvityksiä ei ole tehty; 2) Törmäysmallinnuksia ja niiden edellyttämiä lentoreittien selvityksiä ei ole tehty; ja 3) Selvityksessä esitetty arvio törmäyskuolemien määrästä on harhaanjohtava.

Jotta tuulivoimalaan törmäävien lintujen määrää voidaan luotettavasti arvioida, selvityksessä tulee kerätä maastotöiden avulla riittävän kattava aineisto törmäysriskin mallintamiseksi. Tätä varten tulee selvittää alueella liikkuvien loppilintujen ja päiväpetolintujen osalta yksilömäärä päivä-, viikko-, kuukausi- ja vuositasolla, lentokorkeus, lentoreittien sijoittuminen suhteessa tuulivoimalaan ja sen roottoreihin sekä tieto lentonopeuksista, tuulivoimala-alueen ilmatilassa vietetystä ajasta ja lajeista. Törmäysmallinnus on välttämätön, jotta voidaan arvioida voimalan vaikutukset alueen lintupuolaatioihin. Tuulivoimalahanketta varten ei ole tehty maastselvityksiä, joista edellä mainitut asiat kävisivät ilmi riittävällä tarkkuudella.

Tuulivoimalan suurimmat vaikutukset kohdistuvat tuulivoimala-alueella liikkuviin ja kaarteleviin loppilintuihin sekä päiväpetolintuihin. Lokit ja suurikokoiset petolinnut ovat tutkimusten mukaan yleisimmin tuulivoimaloihin törmääviä lintuja. Kyseiset linnut ovat kookkaita, pitkäikäisiä, vähän poikasia tuottavia lajeja, joiden populaatioiden säilymiselle lisäkuolleisuus aiheuttaa uhan. Mikäli uhanalaisen lajin poikastuotto on pieni, syntyvyys ei riitä kompensoimaan kuolleisuutta, vaan kanta pienenee ja lajin häviämisen uhka kasvaa. Varsin pienelläkin lisäkuolleisuudella on täten populaation häviämistä lisäävä vaikutus. Alueella runsaina esiintyvien ja uhanalaisten lajien osalta tulee arvioida törmäyskuolleisuutta esimerkiksi Bandin tasomallin (Band, B.: Using a Collision Risk Model to Assess Bird Collision Risks for Offshore Windfarms. Guidance Document 2012) mukaisesti riittävän maastohavainnoinnin ja törmäysmallinnuksen avulla mahdollisten populaatiovaikutusten arvioimiseksi ja poissulkemiseksi (Tikkanen, H.–Tuohimaa, H.–Kiiski, J.: Tuulivoima-alueiden yhteisvaikutukset muuttolinnustoon, Natura-alueisiin sekä suuriin petolintuihin. Ramboll 2016).

Ämmässuon alue kerää poikkeuksellisen paljon uhanalaisia lokkeja. Pääosa alueen lokeista on vaarantuneiksi (VU) luokiteltuja harmaalokkeja ja merilokkeja sekä naurulokkeja. Harmaalokin yksilömäärät liikkuvat säännöllisesti tuhansissa linnuissa, ja myös naurulokkeja esiintyy ajoittain yli tuhannen linnun parvia. Alueella liikkuu myös erittäin uhanalaisia selkälokkeja (EN). Harvinaisemmista loppilajeista Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksen alue on aroharmaalokin keskeisiä ruokailukohteita koko Uudellamaalla, ja lajia tavataan alueella vuosittain.

Ämmässuo on Uudenmaan tärkein uhanalaisten loppkien esiintymisalue, eikä Uudenmaalla ole toista aluetta, jossa uhanalaisten loppkien vuotuinen lentomäärä olisi suurempi kuin Ämmässuolla.

Havaintojen mukaan lokkeja liikkuu tuulivoimala-alueella suurina joukkoina, ja siirtymät tapahtuvat epäsäännöllisesti ja vaihtelevan suuntaisesti (muun muassa sekajätetilanteen mukaan). Petolintujen saalistaessa lokit liikkuvat usein hätäisesti suurella nopeudella, jolloin törmäysriski on suuri. Petolintujen osalta suurin törmäysriski kohdistuu alueella säännöllisesti ja ympärivuotisesti esiintyviin kanahaukkaan ja merikotkaan sekä ohimuuttavaan muuhun petolintulajistoon. Petolintujen liikkuminen alueella on epämääräistä ja vaihtelevaa, ja riippuu osaltaan saalislintujen lukumäärästä, sijainnista ja liikkeistä. Alueella tapahtuvissa saalistuslennoissa petolinnuilla on suuri riski törmätä voimalan lapoihin. Vaikka petolintujen päämuuttoreittikarttoja on

verrattu Ämmässuon alueen sijaintiin, varsinaista petolintujen muuttoselvitystä ei ole tehty alueella. Alueen kautta voi muuttaa kansallisesti merkittäviä määriä petolintuja.

Lokkilinnut siirtyvät ruokailemaan Ämmässuon alueelle pääasiassa eteläiseltä sektorilta, joko lähijärviltä (Kirkkonummen Hvitträsk) tai merenlahdelta (Espoonlahti) ja merenlahden kosteikoilta (Suomenoja). Harmaa- ja merilokkiliikenne kulkee enimmäkseen Hvitträskin ja Ämmässuon välillä, naurulokit siirtyvät alueelle Espoonlahdelta ja Suomenojalta. Linnut joutuvat alueelle siirtyessään ohittamaan tuulivoimalan, eikä selvityksissä ole arvioitu näiden potentiaalisten ohitusten määrää tietyllä aikatasolla (päivää, viikkoa, kuukautta tai vuotta kohti) törmäysmallinnusta varten. Sekä lokkien että petolintujen lentoreittien selvitys riittävän maastohavainnoinnin avulla on välttämätöntä luotettavan törmäysmallinnuksen arvioimiseksi.

Huolimatta siitä, ettei hankkeessa ole tehty riittäviä selvityksiä lintujen esiintymisestä, hankkeessa on esitetty arviot törmäyskuolemien vuosittaisista lukumääristä. Tämä on harhaanjohtavaa, koska riittävää tietopohjaa törmäyskuolemien laskemiseksi esimerkiksi Bandin törmäysmallilla ei ole. Selvityksessä esitetyt arvioita törmäyskuolemien määrästä ei voi täten hyödyntää hankkeen vaikutusten arvioinnissa. Selvitykseen arvattua törmäysten lukumäärää on pidettävä huomattavana aliarviona, kun otetaan huomioon alueella päivittäin havaittavien lintujen valtava määrä ja niiden lentokäyttäytyminen.

Asian käsittely ja selvittäminen

Espoon kaupunginhallitus on antanut lausunnon. Ämmässuon alueella parveilevien lintujen määrä on vähentynyt ja mahdollisesti vähentymässä edelleen. Kaavamuutos mahdollistaa vain yhden tuulivoimalan rakentamisen, ei monen tuulivoimalan tuulipuistoa, jolloin tuulivoimalan väistäminen on estevaikutukseen ja lapojen pyörimisestä syntyviin ilmapurkauksiin nähden helpompaa.

Lausuntoon liitettyssä Helsingin seudun ympäristön ja Rambollin vastineessa on todettu muun ohella, että Perämeren alueella Simon ja Iin tuulivoimapuistojen linnustoseurannassa on havaittu, että maakotka, piekana, hiirihaukka ja monet muut suuret tai keskikokoiset petolinnut väistävät olemassa olevia tuulivoimaloita joko nostamalla lentokorkeutta tai muuttamalla hieman lentoreittiään sivuun voimalan kohtaamisesta. Ämmässuon käsittelykeskuksen lähialueelle ei sijoitu merkittäviä lintujen muutonaikaisia levähdysalueita eikä se sijoitu kattavan yleisesti saatavilla olevan aineiston perusteella tuulivoimalle herkempien lintulajien päämuuttoreiteille. Edellä mainittujen tietojen pohjalta maastotöille ei arvioitu olevan tarvetta hankkeen muuttolintuihin koskevien vaikutusten arvioinnissa.

Jätevoimalan vuosittaisten huoltojaksojen aikana sekajätettä joudutaan hetkellisesti varastoimaan jätteenkäsittelykeskuksen alueella ulkona ennen jätteen paalausta. Huoltojaksoja, jolloin normaalisti voimalaan toimitettava sekajäte toimitetaan jätteenkäsittelykeskukseen, on 1–2 kertaa vuodessa kesällä ja/tai syksyllä ja niiden kesto on noin 6 viikkoa. Tringan tekemien

lintulaskentojen perusteella varsinkin harmaalokkien runsaimmat esiintymiset kohdistuvat muun muassa juuri näille ajanjaksoille.

Tringan tekemien linnustolaskentojen mukaan lokit ja varislinnut ruokailevat nykyään ympärivuotisesti biojätteen käsittelyalueella, vaikka alueella on saatavilla vain niukasti ruokaa. Biojätteen käsittely tapahtuu sisätiloissa ja ulkoalueilla tehdään vain kompostin jälkikypsytyks aumoissa. Suunniteltu tuulivoimala sijoittuisi biojätteen käsittelyalueen vierelle, noin muutaman sadan metrin päähän sen eteläpuolelle. Biojätteen käsittelyalueella ruokailevien lintujen määrästä ei ole tietoa. Vaikutusten merkittävyyden kannalta on kuitenkin huomioitava voimalapaikan sijainti suhteessa lokkien saapumissuuntiin. Lokkien saapuessa pääosin eteläsektorista suunniteltu tuulivoimala ei sijoittuisi jätevoimalan huoltojaksojen aikana sekajätteen paalausalueella ruokailevien lokkien pääasialliselle lentoreitille.

Valittaja on antanut vastaselityksen. Esiitetty arvio noin kymmenestä tuulivoimalaan vuosittain törmäävästä lokista on huomattava aliarvio, kun otetaan huomioon alueella liikkuvien lokkien suuri yksilömäärä ja lentokäyttäytyminen. Kaupunki ei ole missään vaiheessa prosessia avannut sitä, kuinka kyseiseen arvioon on päädytty.

Kaavan vaikutusten tunnistamisen näkökulmasta ei ole merkitystä, onko kyse yhden vai useamman tuulivoimalan voimala-alueesta. Ämmässuon voimala asettuisi alueelle, jolla tapahtuu huomattavasti enemmän suurikokoisten lintujen lentoja neliökilometriä kohden kuin Suomessa keskimäärin. Huomattavan lintujen lentotiheyden vuoksi on ilmeistä, että Ämmässuon yksittäisellä voimalalla on merkittävämpiä vaikutuksia linnustolle kuin jopa useiden kymmenien voimaloiden voimalayksiköllä vähälintuisessa ympäristössä. Alueella liikkuu runsaasti suurikokoisia lintuja ympäri vuoden, minkä vuoksi riskilentojen lukumäärä on selvästi suurempi kuin tuulivoimalahankkeissa yleensä.

Ämmässuon tuulivoimalahankkeen linnustovaikutusten luonne poikkeaa huomattavasti tyypillisestä tuulivoimalahankkeesta. Asiassa ei ole niinkään kyse siitä, etteikö jo olemassa olevien tietojen perusteella voitaisi arvioida sitä, kuinka paljon alueella on lintuja. Maastonselvityksiä tarvitaan sen selvittämiseksi, kuinka paljon lintuja liikkuu alueen ilmatilassa, erityisesti sellaisilla korkeuksilla ja alueilla, joille suunniteltu tuulivoimala aiheuttaisi törmäysriskin. Ilman luotettavan törmäysmallinnuksen laatimista voimalan aiheuttamien vuosittaisten törmäyskuolemien suuruusluokkaa ja lajijakaumaa ei ole mahdollista arvioida.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Hallinto-oikeus hylkää valituksen.

Perustelut

Sovellettavat oikeusohjeet

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n 1 momentin mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitetessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. Pykälän 2 momentin mukaan kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvittävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia.

Maankäyttö- ja rakennuslain 54 §:n 2 momentin mukaan rakennettua ympäristöä ja luonnonympäristöä tulee vaalia eikä niihin liittyviä erityisiä arvoja saa hävittää.

Kaavamuutoksen alue ja kaavamuutoksen sisältö

Kaavaselostuksen kuvaus kaava-alueen nykytilanteesta

Ämmässuon ja Kulmakorven alue on vahvasti ihmisen toiminnan muokkaama ympäristö, johon keskittyy suuri osa Helsingin seudun jäte-, kierrätys- ja maanainestoinnasta. Ämmässuon alue kattaa reilun neljän neliökilometrin laajuisen aluekokonaisuuden, jolle eri toiminnot sijoittuvat. Alueella on muun muassa maanläjitystä, jätteenkäsittelyä, louhintaa ja murskausta, kompostointilaitos, Sortti-asema, kaasuvoimala, erilaisia sijoitusalueita sekä vanhoja kaatopaikka-alueita.

Suunnittelualueena on Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksen hyötykäyttökenttä, jossa on puhtaan puun, risujen ja kantojen vastaanotto- ja käsittelykenttä. Kenttäalueella on aiemmin myös jalostettu lantapohjaista polttoainetta. Suunnittelualue käsittää tontin 6 korttelissa 91001.

Kuvaus asemakaavan muutoksen sisällöstä

Asemakaavaselostuksen mukaan tavoitteena on mahdollistaa yhden tuulivoimalan rakentaminen Ämmässuon alueelle. Tuulivoimalan avulla tuotetaan kestävä kehityksen mukaista energiaa pääasiassa Ämmässuon alueen toiminnoille sekä valtakunnan verkkoon. Tuulivoimalalla tuotettava energia tukee myös Espoon kaupungin ilmasto- ja kestävyystavoitteita lisäämällä uusiutuvan energian hyödyntämistä ja käyttöä.

Koko asemakaavan muutoksen alue on osoitettu energiahuollon korttelialueeksi (91001) tuulivoimalaa varten (EN-1). Kaavamääräyksen mukaan voimalan tulee kokonaisuudessaan sijoittua alueen sisäpuolelle.

Alueelle saa lisäksi sijoittaa yhdyskuntateknistä huoltoa palvelevia rakennuksia ja rakennelmia. Kaavamuutosalueen pinta-ala on noin 4,97 hehtaaria. Alueelle on kaavamuutoksessa osoitettu rakennusoikeutta 5 000 k-m². Rakennusoikeuden määrä ei muutu kaavamuutoksen johdosta. Kaavamuutoksen alueen länsiosaan on osoitettu alueen osa, jolle saa sijoittaa yhden tuulivoimalan (tv). Alueen osaa koskevan määräyksen mukaan tuulivoimalan tornin tulee sijoittua kokonaisuudessaan alueen sisäpuolelle ja tuulivoimalan kokonaiskorkeus merenpinnasta saa olla enintään 267 metriä.

Kaavatilanne

Kaavamuutoksen alue on Uusimaa-kaavassa 2050 osoitettu kiertotalouden ja jätehuollon alueeksi. Alueen läheisyyteen on osoitettu 110 kV:n voimajohto sekä 110 kV:n voimajohdon ohjeellinen linjaus. Suunnittelualan koillispuolelle on osoitettu lisäksi tuotannon ja logistiikkatoimintojen kehittämialue ja eteläpuolelle viheryhteystarve.

Kaupunginvaltuuston päätöksentekohetkellä voimassa olleessa Espoon pohjoisosien yleiskaavassa, osassa I, kaavamuutoksen alue on osoitettu yhdyskuntateknisen huollon alueeksi (ET). Alue varataan yhdyskuntateknisen huollon toimitiloja ja laitteita varten. Kaupunginvaltuuston 7.6.2021 hyväksymässä, mutta päätöksentekohetkellä lainvoimaa vailla olleessa Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavassa suunnitteluala on yhdyskuntateknisen huollon aluetta (ET). Ämmässuon alue on tarkoitettu ensisijaisesti jätteenkäsittelyyn, kiertotalouden ja energiatuotannon alueeksi.

Alueella on voimassa Ämmässuo 640100 -asemakaava, joka on tullut lainvoimaiseksi 18.6.2008. Voimassa olevassa asemakaavassa kaavamuutoksen alue on osoitettu yhdyskuntateknistä huoltoa palvelevien rakennusten ja laitosten korttelialueeksi (ET-2).

Linnustovaikutuksia koskevaa selvitystä

Kaavaselostuksen luontoympäristön kuvaus ja linnustovaikutusten arviointi

Kaavaselostuksen luontoympäristön kuvauksen mukaan tuulivoimalan suunnitteluala on voimakkaasti rakentamisen muokkaamaa kenttäaluetta, jonka merkittävimmät luontoarvot muodostuvat alueella ja sen ympärillä parveilevasta linnustosta. Hankkeen ympäristöselvityksen mukaan alue ei sijoitu valtakunnallisesti merkittävien lintujen päämuuttoväylien alueille, eikä alue ole maakunnallisesti tärkeiksi luokiteltujen lintujen muuтонаikainen kerääntymisalue. Kenttäalueen muut luontoarvot ovat linnustoa lukuun ottamatta vähäiset.

Kaavaselostuksen linnustovaikutusten arvioinnin mukaan Ämmässuon tuulivoimalasta aiheutuvista linnustovaikutuksista merkittävimmiksi nousevat törmäysriskin kasvaminen sekä mahdolliset häiriöt lähialueilla pesiville linnuille. Lintujen kokonaistörmäysriskiä laskee sähkönsiirron toteutus maakaapelointina. Suomessa yksittäisen tuulivoimalan aiheuttamaksi törmäysriskiksi on arvioitu noin yksi lintu vuodessa. Ämmässuolla erityisesti lokkien osalta törmäysriskin voidaan arvioida olevan yhtä vuotuista törmäystä suurempi alueella esiintyvien lokkien runsaan yksilömäärän vuoksi. Riskin

voidaan olettaa pääsääntöisesti jakaantuvan suhteessa alueella esiintyvien lokkilajien kesken. Mikäli törmäysten määrä alueella olisi kymmenkertainen keskimääräiseen tuulivoimalaan nähden, se tarkoittaisi noin kymmentä törmäävää loppia vuodessa. Näistä suurin osa olisi rauhoittamattomia harmaalokkeja, mutta myös jätteenkäsittelykeskuksen alueella toiseksi runsaimpina lajina esiintyvän, rauhoitetun naurulokin törmäyksiä voi tapahtua. Muiden lintulajien törmäystodennäköisyys on alle yksi lintu vuodessa. Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksen alue toimii lokeille helpon ravinnon lähteenä, mutta niiden pesintä- ja levähdysalueet sijaitsevat muualla.

Jätteenkäsittelykeskus ei sijoitu valtakunnallisesti merkittävimpien lintujen päämuuttoväylien alueille, eikä alue kuulu maakunnallisesti tärkeiksi luokiteltuihin lintujen muutonaikaisiin kerääntymäalueisiin. Alle kilometrin etäisyydellä suunnittelualueesta ei sijaitse merkittäviä muutonaikaisia levähdysalueita (kosteikot, peltoaukeat tai niityt), joilla haitallisten vaikutusten ja törmäysriskin on arvioitu olevan keskimääräistä suurempia.

Muuttavista linnuista tuulivoimala aiheuttaa suurimman riskin maakotkalle ja merikotkalle, joiden syysmuutonaikaiset reitit Uudellamaalla sijoittuvat päämuuttoväyliä syvemmälle sisämaahan Oittaa–Espoo–Kirkkonummi-linjan eteläpuolelle. Maakotkalle määritelty muuttoreitin puskurivyöhyke kuitenkin jatkuu päälinjan pohjoispuolella Ämmässuolle saakka, jolloin on mahdollista, että satunnaisia yksilöitä esiintyy suunnittelualueella syysmuuton yhteydessä. Merikotkan kevät- tai syysmuuttoreitti ei sijoitu Ämmässuon alueelle.

Tuulivoimalan aiheuttama törmäysriski linnustolle riippuu osittain myös siitä, miten ja missä jätteiden käsittely Ämmässuon alueella tulevaisuudessa toteutetaan. Lintujen parveilu suunnittelualueella perustuu alueelta saatavilla olevaan ravintoon, ja orgaanisen jätteen kaatopaikkakiellon tultua voimaan Ämmässuolla on ollut jo selkeästi havaittavissa lokkien määrän väheneminen. Kun lokkien ja varislintujen määrä alueella vähenee, myös alueella satunnaisemmin saalistavien petolintujen määrä vähenee näiden suunnatessa ravinnonhakunsa muille alueille.

Arvioiduilla törmäysmäärillä ei todennäköisesti ole populaatiotason vaikutuksia millekään alueella esiintyvälle lajille.

Ämmässuon tuulivoimalahankkeen ympäristöselvitys

Ämmässuon tuulivoimalahankkeen ympäristöselvityksen (Ramboll 10/2020) mukaan Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksen alueella on teetetty lokkilaskentoja ja muuta linnustoseurantaa vuodesta 2003 lähtien Tringa ry:n toimesta. Vuonna 2014 käyttöön otetun Vantaan Energian jätevoimalan ja vuonna 2016 voimaan tulleen orgaanisen jätteen kaatopaikkakiellon myötä lokkien yksilömäärät ovat lähteneet laskuun alueelta saatavilla olevan ravinnon vähennyttyä. Lokkien vähentyessä vastaavasti varislinnut ovat tulossa Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksen alueella näkyvimmäksi linturyhmäksi (Holmström, H.: Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksen lintulaskentojen raportti. Tringa ry 2019).

Vuonna 2019 jätteenkäsittelykeskuksen alueella esiintyvä lokkilajisto koostui nauru-, kala-, selkä-, harmaa-, aroharmaa- ja merilokista (Holmström 2019).

Lisäksi alueella havaittiin selkälokin Norjassa ja Luoteis-Venäjällä pesiviä vaaleampiselkäisiä alalajeja. Lajeista harmaalokki ja merilokki on luokiteltu vaarantuneiksi (VU) ja naurulokki uhanalaiseksi (EN). Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksen alueella esiintyy ympärivuotisesti merilokkia ja harmaalokkia, muut lajit ilmestyvät alueelle huhtikuussa kevätmuuton aikoihin ja siirtyvät etelämmäs talvehtimaan viimeistään syyskuun aikana.

Runsaimmin alueella esiintyy *harmaalokkia*. Vuonna 2019 yksilömäärät vaihtelivat ja leudon talven aiheuttaman Suomenlahden heikon jäätilanteen vuoksi alueella talvehti pieni määrä sulalla merialueella yöpyviä harmaalokkeja. Loppukevästä Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksen alueella käsiteltiin sekajätettä Vantaan Energian jätevoimalan vuosihuollon ajan, jolloin harmaalokkien määrät nousivat 1 000–1 500 yksilöön. Sekajätteen välivarastoinnin loputtua määrät laskivat kesän ajaksi noin 400–700 yksilöön. Syksyn aikana määrät vaihtelivat elokuun 1 000 yksilöstä syyskuun alle 200 yksilöön, jonka jälkeen lokakuussa havaittiin vielä hetkellisesti 500–600 harmaalokin kerääntymiä ennen kuin määrät alkoivat laskea talven noin 120–130 yksilön tasolle.

Merilokkien yksilömäärät olivat koko vuoden ajan vähäisiä. Alkupalvesta alueella esiintyi vain yksittäisiä merilokkiyksilöitä, kunnes kevätmuuton aikana yksilömäärissä tapahtui kasvua maaliskuun alusta huhtikuun puoleenväliin. Toukokuussa alueella havaittiin kevään korkein yksilömäärä (38 merilokkia), ennen kuin määrät vakiintuivat kesän ajaksi noin kahteenkymmeneen yksilöön viikossa. Elokuussa määrät alkoivat taas nousemaan ja vuoden korkein yksilömäärä, 70 merilokkia, havaittiin syyskuun 23. päivä. Tämän jälkeen määrät taas vähenivät.

Naurulokkien määrä on laskenut alueella tehdyn seurannan aikana tasaisesti vuodesta 2004, joskin lajin esiintymisessä on suurta vuosittaista vaihtelua. Kevätmuuton aikana suurin havaittu naurulokkimäärä oli 4 007 yksilöä, jonka jälkeen määrä pysyi matalana pesimäkauden ajan. Kesän ajan määrä pysyi muutamassa sadassa yksilössä. Syysmuuttoa edeltävä kerääntymä jäi myös normaalia vähäisemmäksi. Juhannuksen aikaan alueella havaittiin 650 naurulokkia, mutta heinäkuussa tavanomainen lentopoikasten kerääntyminen jäi tavallista vähäisemmäksi ja enimmillään alueelta laskettiin 280 yksilöä. Elokuun ajan lajin esiintyminen jatkui vähäisenä ja tämän jälkeen naurulokeista tehtiin enää yksi erillinen havainto. Kokonaisuudessaan vuonna 2019 havaitut naurulokkien yksilömäärät pysyivät selvästi keskimääräisen alapuolella, ollen alle puolet pitkän ajan keskiarvosta.

Kalalokit saapuivat Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksen alueelle huhtikuun alussa. Yksilömäärät vaihtelivat 30–150 yksilöön keskikesään saakka, tämän jälkeen yksilömäärä väheni muutamiin kymmeneen. Elokuun jälkeen kalalokkeja havaittiin enää satunnaisesti.

Selkälokkeja alueella esiintyi maaliskuun lopulta lähtien, mutta kokonaisuudessaan yksilömäärä jäi selvästi keskimääräistä pienemmäksi. Toukokuussa havaittiin enimmillään 53 yksilöä, jonka jälkeen yksilömäärä laski ja heinäkuussa suurin havaittu määrä oli enää 12 selkälokkia. Kesän lentopoikaset puuttuivat lähes kokonaan.

Petolinnuilla oli takanaan hyvä pesintävuosi ja petolintujen esiintymisen kannalta vuosi 2019 oli Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksen alueella melko hyvä. Säännöllisesti alueella saalistaa kanahaukka, joita näkyi etenkin talvikausina lähes jokaisella laskentakäynnillä. Syksyllä alueella havaittiin säännöllisesti tuulihaukkoja. Hiirihaukkoja havaittiin vain satunnaisesti, mikä on normaalia vähemmän. Muita vuoden aikana havaittuja lajeja oli merikotka, sinisuohaukka, varpushaukka sekä marraskuun alussa alueen ensimmäinen tunturihaukka. Monet petolintulajit havaittiin alueella vain niiden muuttoaikana.

Lokkien sekä alueella esiintyvien varislintujen oleskelu on jätteenkäsittelyn muutosten jälkeen painottunut biojätteen käsittelyalueelle. Alueella ruokailevien lajien keskittyminen aiempaa pienemmille alueille keskittää myös petolintujen saalistuksen tapahtumaan näille alueille.

Kokonaisuutena petolintuhavainnot Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksella ovat vähentyneet hieman vuosien kuluessa. Tuulivoimalan sijoituspaikan lähiympäristöstä ei ole tiedossa suurten petolintujen (maakotka, merikotka, sääksi) pesäpaikkoja. Lähimmät sääksen pesät sijaitsevat yli viiden kilometrin etäisyydellä Nuuksiossa (Luonnontieteellisen keskusmuseon rengastustoimiston rekisteripöytä 18.9.2015).

Törmäysriskin suuruus riippuu lintulajista, sääoloista sekä lintujen elinkierron vaiheesta. Yleisesti ottaen kookkaat ja nousevia ilmapirtauksia hyödyntävät lajit ovat suurimmassa törmäysvaarassa tuulivoimaloihin. Tällaisia lajeja ovat muun muassa päiväpetolinnut ja lokit. Edellä mainitut lajit ovat myös pitkäikäisiä, jolloin emolinnun törmäämisellä voi olla suurempi vaikutus lajin kannan kehitykseen kuin lyhytikäisellä varpuslinnulla. Muuttomatalla olevat linnut ovat yleensä alttiimpia törmäyksille verrattuna paikallisiin pesiviin lintuihin, jotka ovat pääsääntöisesti sopeutuneet voimaloihin. Sään merkitys lisää törmäysriskiä erityisesti muuttavien lintujen osalta, sillä huonolla säällä linnut alentavat lentokorkeuttaan ja voimaloiden havaitseminen muuttuu haasteellisemmaksi.

Selvityksen johtopäätöksenä on todettu, että Ämmässuon alueelle suunnitteilla olevan tuulivoimalan rakentaminen ei aiheuta ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen hankkeiden tai niiden muutosten vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Ämmässuon tuulivoimalahankkeen rakentaminen ei myöskään yhdessä muiden Uudenmaan liiton kartoittamien potentiaalisten tuulivoima-alueiden kanssa aiheuta merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Ympäristöselvitys ei ole tuonut esille sellaisia seikkoja, joiden vuoksi YVA-menettely olisi tarpeen.

Ämmässuon tuulivoimalahankkeen yhteisvaikutusten arviointi

Ämmässuon tuulivoimalahankkeen yhteisvaikutuksen arvioinnin (Ramboll 23.8.2021) luonnonympäristön nykytilan kuvauksen mukaan vaikutusalueen herkkyys on alueen ihmistoiminnan muokkaamaan luonteen vuoksi pääosin vähäinen, mutta huomioitaessa suunnittelualueen linnustollinen merkittävyys alueella runsaana esiintyvien lokki- ja varislintujen vuoksi, voidaan kohteen herkkyyden arvioida kokonaisuutena kuuluvan luokkaan kohtalainen.

Tuulivoimalahankkeen vaikutusarvioinnin mukaan hankkeen merkittävimmät vaikutukset ovat alueella parveilevalle sekä alueen läpi muuttavalle linnustolle, erityisesti suurille petolinnuille sekä lokkilajistolle aiheutuva kohonnut törmäysriski (---). Yhteisvaikutuksen suuruus arvioidaan varovaisuusperiaate huomioiden vähäiseksi.

Muuttavista linnuista tuulivoimala aiheuttaa suurimman riskin maakotkalle ja merikotkalle, joiden syysmuutonaikaiset reitit Uudellamaalla sijoittuvat päämuuttoväyliä syvemmälle sisämaahan Oittaa–Espoo–Kirkkonummi-linjan eteläpuolelle. Maakotkalle määritelty muuttoreitin puskurivyöhyke (niin kutsuttu bufferialue) kuitenkin jatkuu päälinjan pohjoispuolella Ämmäsuon jätteenkäsittelykeskuksen alueelle saakka, jolloin on mahdollista, että satunnaisia maakotkayksilöitä suunnittelualueella syysmuuton yhteydessä esiintyy. Merikotkan kevätmuutto on voimakkainta Pohjanlahden rannikolla ja Turun seudulta koilliseen kohti Pirkanmaata kulkevalla, Kokemäenjokea seuraavalla reitillä. Eteläisiin ilmansuuntiin matkaavia merikotkia tavataan syksyllä eniten Selkämeren ja läntisen Suomenlahden rannikolla sekä Varsinais-Suomen sisämaassa, missä havainnot keskittyvät erityisesti Pyhäjärven ympäristöön. Kuitenkin erityisesti merikotkan syysmuutto on hankalasti tulkittavissa, sillä lintuja tapaa muuttoreiteillä käytännössä ympäri vuoden.

Tarkan törmäysriskiarvion laatimiseksi eri lokkilajien lentokäyttäytymistä alueella tulisi tutkia tarkemmin, jolloin voitaisiin lentoreittien perusteella arvioida lajikohtaista riskiä. Arvioiduilla törmäysmäärillä ei kuitenkaan todennäköisesti ole populaatiotason vaikutuksia millekään alueella esiintyvälle lajille.

Myös alueella saalistavien maa- ja merikotkien osalta tuulivoimalan aiheuttamaa riskiä on haasteellista arvioida. Helsingin Seudun Lintutieteellisen Yhdistyksen Tringa ry:n toteuttamien Ämmäsuon lintulaskentojen yhteydessä alueella merikotkien on havaittu saalistelevan alueella verrattain yleisinä ja Ämmäsuon tuulivoimalan (640102) asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta ja valmisteluaineistosta annetussa Tringa ry:n mielipiteessä merikotkan on todettu olevan myös alueella talvehtiva laji, ja loppusyksystä alkukevääseen merikotkia on havaittu yöpymässä eri puolilla Ämmäsuon reunapuustossa. Saalistavien petolintujen liikkuminen tapahtuu pääosin matalalla muutamien kymmenien metrien korkeudessa, mutta liikkumista tapahtuu ennalta-arvaamattomiin suuntiin ja saalistaessaan petolintujen riski törmätä voimalaan kohoaa. Myös saalistajat, suunnitelma-alueella erityisesti lokit ja varislinnut, ovat petolintuja paetessaan alttiimpia törmäämään tuulivoimalaan. Lokkien riski törmätä tuulivoimaloihin tunnetaan huonosti; merituulivoimaloihin törmäävistä linnuista valtaosa on lokkeja, toisaalta on mahdollista, että alueilla, joille merituulivoimaa lähtökohtaisesti rakennetaan, lokit muodostavat suurimman osan voimaloiden läheisyydessä pesivästä lajistosta.

Tuulivoimalan aiheuttama riski suunnittelualueella esiintyvälle linnustolle riippuu osin myös siitä, miten ja missä jätteiden käsittely Ämmäsuon alueella tulevaisuudessa toteutetaan. Lintujen parveilu suunnitelma-alueella perustuu alueelta saatavilla olevaan ravintoon ja orgaanisen jätteen kaatopaikkakiellon tultua voimaan Ämmäsuolla on ollut jo selkeästi havaittavissa vähenemistä

lokkien määrissä. Mikäli lокkien ja varislintujen määrä alueella vähenee, myös alueella satunnaisemmin saalistavien petolintujen määrä vähenee näiden suunnatessa ravinnonhakunsa muille alueille.

Oikeudellinen arviointi ja lopputulos

Asiassa on hallinto-oikeudessa yhdistyksen valituksen johdosta kysymys siitä, onko lintujen törmäysriskiä osoitettuun tuulivoimalaan selvitetty kaavamutosta laadittaessa sillä tavoin riittävästi, että asiassa voidaan varmistua asemakaavan luonnonarvojen vaalimista koskevan sisältövaatimuksen täyttymisestä.

Edellä kuvatusta lintujen törmäysriskiä koskevasta selvityksestä ilmenee, että Ämmäsuolla erityisesti lокkien osalta törmäysriskin voidaan arvioida olevan yhdelle tuulivoimalle tyypillistä yhtä vuotuista törmäystä suurempi alueella esiintyvien lокkien runsaan yksilömäärän vuoksi. Riski on arvioitu lокkien määrään nähden noin kymmenkertaiseksi tavanomaiseen nähden, eli kymmeneen lokin törmäykseen vuodessa. Muiden lintujen kuin lокkien osalta törmäysriskiksi on arvioitu alle yksi lintu vuodessa eikä tuulivoimalasta ole arvioitu aiheutuvan millekään alueella esiintyvälle lajille populaatiotason vaikutuksia.

Selvitysten mukaan alueella esiintyy lokeista eniten harmaalokkeja ja naurulokkeja, jotka ovat molemmat arvioitu Suomessa uhanalaisuusluokaltaan vaarantuneiksi (VU). Jälkimmäinen on luonnonsuojeluasetuksen (160/1997) mukaan uhanalainen laji. Alueella esiintyy lisäksi jonkin verran merilokkia, kalalokkia ja selkälokkaa, joista viimeksi mainittu on luokiteltu Suomessa erittäin uhanalaiseksi (EN) ja mainittu luonnonsuojeluasetuksessa uhanalaisena lajina.

Selvityksen mukaan tuulivoimalan sijoituspaikan lähiympäristössä ei ole suurten petolintujen (maakotka, merikotka ja sääksi) tiedossa olevia pesäpaikkoja. Lisäksi jätteenkäsittelykeskus ei sijoitu valtakunnallisesti merkittävimpien lintujen päämuuttoväylien alueille, vaikka maakotkalle määritelty muuttoreitin puskurivyöhyke jatkuukin Ämmäsuolle saakka, minkä vuoksi satunnaisia yksilöitä saattaa syysmuuton yhteydessä esiintyä suunnittelualueella. Alueella on havaittu säännöllisesti kanahaukkaa ja tuulihaukkaa sekä satunnaisesti hiirihaukkaa, minkä lisäksi havaintoja on ollut merikotkasta, sinisuohaukasta, varpushaukasta sekä tunturihaukasta. Monet petolintulajit on havaittu alueella vain niiden muuttoaikana.

Hallinto-oikeus katsoo asiassa tehdyn lintujen törmäysriskiä koskevan selvityksen olevan yhtä tuulivoimalaa koskevaa asemakaavamutosta varten laadultaan ja määrältään sillä tavoin riittävää, että kaava-aineistossa jo olevan selvityksen perusteella on mahdollista arvioida, täyttyykö maankäyttö- ja rakennuslain 54 §:n 2 momentin mukainen luonnonarvojen vaalimista koskeva sisältövaatimus. Kun otetaan huomioon edellä kuvatut seikat petolintujen muuttoreiteistä ja esiintymisestä alueella sekä niiden lокkien suojeluarvoista, joita alueella pääosin esiintyy, hallinto-oikeus katsoo, että valituksessa viitatus yksityiskohtaisemman törmäysmallinnuksen laatiminen ei ole ollut kaavaratkaisun lainmukaisuuden arvioinnin edellytyksenä. Siihen nähden, että suojeluarvoiltaan merkittäviä lintuja liikkuu alueella linnuston kokonais-

määrään nähden suhteellisen vähän, voidaan selvitysten perusteella arvioida kaavam muutoksen aiheuttavan rajallisen vaikutuksen alueen linnustoarvoille ja siten täyttävän myös asemakaavan luonnonarvojen vaalimista koskevan sisältövaatimuksen.

Koska kaupunginvaltuuston päätös ei ole valituksessa esitetyllä perusteella lainvastainen, valitus on hylättävä.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Maankäyttö- ja rakennuslaki 197 § 1 mom (132/1999)

Maankäyttö- ja rakennusasetus 1 § 1 mom

Muutoksenhaku

Maankäyttö- ja rakennuslain 188 §:n 1 momentin mukaan tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusosoitus on liitteenä (HOL julkipano).

Hallinto-oikeuden kokoonpano

Asian ovat ratkaisseet hallinto-oikeuden jäsenet
Jaana Moilanen, Esa Hakkola (t) ja Joonas Ahtonen.

Esittelijäjäsen

Joonas Ahtonen

Tämä päätös on sähköisesti varmennettu ja tulostettu hallinto-oikeuden asianhallintajärjestelmästä.

Jakelu ja oikeudenkäyntimaksu

Päätös

Valittajalle

Oikeudenkäyntimaksu 270 euroa

Tiedote oikeudenkäyntimaksusta korkeimmassa hallinto-oikeudessa

Jäljennös

Espoon kaupunginhallitus